

**PJĒRS
LEMETRS**

Lielā čūska

**PIERRE
LEMAITRE**

Le serpent
majuscule

PJĒRS LEMETRS

Lielā čūska

No franču valodas tulkojusi

Inta Šmite

821.133.1-31

Le 444

Pierre Lemaitre
LE SERPENT MAJUSCULE

Copyright © Éditions Albin Michel – Paris 2021.

Cover Image © plainpicture / Oliver Tamagnini

Pjērs Lemetrs
LIELĀ ČŪSKA

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Mārīte Gulbe*

Korektore *Agnese Rūtena*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-754.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Inta Šmite, 2024

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-660-8

*Sirsnībā – manām māsas meitām
Larai, Katjai,
Vanesai un Violetai*

Veltīts Paskalīnei

Priekšvārds

Lasītāji man nereti jautā, vai es vēl kādudien atgriezīšos pie “kriminālromānu, melno romānu” rakstīšanas. Parasti atbildu, ka diez vai; savā ziņā šī atbilde nozīmē, ka esmu pilnīgi pārlicināts: vairs neatgriezīšos. Taču paliek rūgta pieskaņa, ka esmu devies prom nebrīdinājis. Ka neesmu nevienam pateicis uz redzēšanos, bet šāda rīcība man nav raksturīga.

Tas skaidrojams tādējādi, ka no melnā romāna novērsos pret savu gribu. “Uz tikšanos tur augšā”¹ gluži vienkārši ir vēsturisks detektīvs, kas nogāja greizi, bet pavēra ceļu uz 20. gadsimta literatūrai veltītu literāru projektu, kurš mani iedvesmo vēl arvien un ir attālinājis no melnā romāna.

Šis jautājums (proti, ka esmu pametis novārtā žanru, no tā pa īstam neatvadījies) joprojām mani skumdināja, it īpaši tāpēc, ka, pielicis punktu triloģijai “*Posta bērni*”², es pabeidzu darbu pie “*Krimiķu mīlotāja vārdenes*” (izdevniecībā *Plon*), kura savā ziņā šo nožēlu vēl pastiprināja.

Un tad es atcerējos romānu, ko sarakstīju 1985. gadā, bet nebiju nosūtījis nevienam izdevējam. Drīz vien pēc tā

¹ Šis romāns, kas veltīts divu Pirmā pasaules kara veterānu grūtībām iedzīvoties pēckara Francijā, tika publicēts 2013. gadā un saņēma ne vien Gonkūru prēmiju, bet arī daudzas citas balvas. Pēc tā motīviem 2017. gadā iznāca tāda paša nosaukuma filma (režisors Albērs Dipontels). (*Šeit un turpmāk, ja nav norādīts citādi, tulkotājas piezīmes*).

² Tajā ietilpst romāni “Uz tikšanos tur augšā” (2013), “Ugunsgrēka krāsas” (2018) un “Mūsu sāpju spogulis” (2020).

pabeigšanas manā dzīvē sākās grūts posms. Kad tas pagāja, nekas vairs nebija tāpat kā agrāk. Šis romāns man bija tik tāls. Tas tika noglabāts atvilktņē uz palikšanu.

“Krimiķu miļotāja vārdenes” gatavošana man šķita labs iemesls to pārlasīt.

Mani gaidīja daži patīkami pārsteigumi. Romāns ir visai padrūms, taču biju izbrīnīts, kad ieraudzīju, ka tajā jau bija atrodamas daudzas tēmas, vietas un personāžu tipi, ko vēlāk izvērsu savā daiļradē.

Tā darbība risinās 1985. gadā, laimīgajā laikmetā ar telefona būdiņām un ceļu kartēm, kad autoram nebija jābaidās, ka viņa stāstīto padara neiespējamu mobilie telefoni, GPS, sociālie tīkli, videonovērošanas kameras, balss atpazīšana, DNS, centralizētās datu bāzes un daudz kas cits.

Uzskata, ka ar saviem personāžiem apejos diezgan nesaudzīgi, un jau pirmajā romānā, manuprāt, esmu attaisnojis šo reputāciju, un šis pārmetums ir pamatots. Lasītājs ne vienmēr viegli samierinās, ja varoni, kuram viņš ir pieķēries, piemeklē nelaimes. Bet dzīvē taču tā notiek, vai ne? Vai tad ir taisnīgi, ja draugs dažās minūtēs aiziet ar infarktu, ja biedrs nokrīt ar asinsizplūdumu smadzenēs, ja kāds tuvinieks kļūst par upuri satiksmes negadījumā? Kāpēc gan rakstniekam būtu jāglauda kā ar cimdiem, ja dzīve tā nedara? Taču to, ko pieņemam no dzīves, ne vienmēr esam gatavi piedot rakstniekam. Jo viņam bija izvēle rīkoties citādi... taču viņš tā nedarīja.

Manuprāt, šādi pārmetumi nav tik dibināti attiecībā uz kriminālromāniem, ja salīdzinām ar jebkuru citu žanru. Galu galā nav nekā pārsteidzoša, ja tajos parādās noziegumi un asinis – jūtīgākas dvēseles var pievērsties citai lasāmvielai. Bet, ko tu neteiksi, daži lasītāji uzskata, ka nežēlība tomēr nedrīkst pārsniegt “zināmas robežas”. Mana pārlicība ir tāda, ka lasītājs

gaida asinis un nāvi, tas ir, netaisnību, un viņa reakcija ir samērojama ar paša nespēju ar šīm parādībām tikt galā.

Te nu būs mans pirmais romāns.

Kā parasti šādos gadījumos, to bargi kritizēs nepiekāpīgs lasītājs, bet atzinīgi uzņems labvēlīgs. Pārlasījis es tajā atradu daudz trūkumu un, kad sāku apsvērt izdošanu, bija jātiek skaidrībā, ciktāl to labot.

1946. gada priekšvārdā atkārtotam sava romāna "Brīnišķīgā jaunā pasaule" izdevumam Oldess Hakslijs rakstīja: "Urbties cauri vājajām vietām literārā darbā, kurš sarakstīts pirms divdesmit gadiem, mēģināt to pielāpīt, lai noslēptu trūkumus un iegūtu perfektu galarezultātu, kas nebija izdevies pirmajā piegājienā, tērēt pusmūža gadus, lai raudzītu vērst par labu mākslinieciskos grēkus, kurus pieļāvis un atstājis mantojumā cits indivīds, kāds jūs bijāt jaunībā, – neapšaubāmi, tas ir veltīgi un bezjēdzīgi." Lai šīs nepilnības novērstu, būtu jāpārraksta visa grāmata, viņš piebilst.

Es varētu sacīt to pašu.

Man šķita, ka godīgāk būtu nodot romānu lasītāju vērtējumam aptuveni tādu, kāds tas bija sākotnēji. Esmu labojis dažas rindkopas, lai tās padarītu skaidrākas. Attiecībā uz pārējo tekstu grozījumi lielākoties bija kosmētiski un nekādā ziņā neskāra struktūru.

Melnajam romānam bieži vien ir gredzena kompozīcija: stāstījums pa apli atgriežas sākotnējā punktā.

Tāpēc man šķita itin loģiski sava pēdējā melnā romāna publicēšanai izvēlēties... pirmo romānu, ko vispār esmu sarakstījis.

P. L.

Kaimiņiene: Manuprāt, viņa ir alkoholiķe.
Vai redzēji, kā viņai trīc lūpa?

Kaimiņš: Viņa dreb pie visām miesām. Viņā noteikti ir
iemājojis Nelabais. Viņai galvā dzīvo čūskas.

Žeralds Obērs. "Domstarpības"

1985

5. maijs

Matilde ar rādītājpirkstu bungo pa stūri.

Nu jau kādu pusstundu mašīnas uz autostrādes tik tikko kust uz priekšu, un līdz Senklū tunelim atlikuši vēl desmit kilometri. Satiksme apstājas uz ilgu laiku, bet tad pēkšņi apvārsnis brīnumainā kārtā paveras, un *Renault 25*, pieplakusi pie drošības barjeras kreisajā joslā, atsāk virzību uz priekšu; 60, 70, 80 kilometri stundā, atkal negaidot apstājas. Kā akordeons. Viņa neatlaidīsies. Bet bija taču ievērojusi visus piesardzības pasākumus: izbrauca ar lielu laika rezervi, cik vien tālu iespējams, izmantoja vietējas nozīmes ceļus un izšķīrās par labu autostrādei tikai tad, kad pa radio atskanēja apgalvojums, ka sastrēgumu nav.

– Un tas viss tikai tādēļ, lai iekultos šitādos sūdos...

Matilde parasti izsakās pieklājīgi, nav viņas dabā kļūt vulgārai. Rupjības atļaujas teikt tikai sarunā ar sevi, tas atvieglo.

– Vajadzēja turp doties citā laikā...

Pašas vieglprātība viņu pat pārsteidz. Līdz šim viņa nekad nav bijusi tik netālredzīga. Tādā dienā riskēt ar kavēšanos – viņa uzsit ar dūri un šausmīgi dusmojas uz sevi.

Matilde sēž ļoti tuvu stūrei, jo viņai ir īsas rokas. Viņai ir sešdesmit trīs gadi, viņa ir maza auguma, plata un smaga. Skatoties uz viņas seju, var nojaust, ka viņa ir bijusi skaista. Pat ļoti. Dažās fotogrāfijās, kuras uzņemtas kara laikā, redzama pārsteidzoši pievilcīga jauna sieviete ar lunkanu augumu un blondiem matiem, kas ieskauj smējīgu un ārkārtīgi juteklisku seju.

Šodien, protams, viss ir dubultojies – zods, krūtis, dibens, taču acis joprojām ir zilas, lūpas – plānas, un kaut kas harmonisks joprojām vīd sejā, no kuras nav izzudis kādreizējais skaistums. Kaut arī ar gadiem ķermenis pamazām ir kļuvis ļenganāks, pārējam, tas ir, detaļām, Matilde pievērš lielu uzmanību: šiki un dārgi apģērbi (viņa to var atļauties), frizieris reizi nedēļā, profesionāls grims, taču galvenais, pats galvenais – perfekti manikurētas rokas. Viņa samierinās ar to, ka nāk klāt arvien jaunas krunkas un krājas kilogrami, taču nespētu paciest nekoptas rokas.

Svara dēļ (šorīt svāri rādīja 78 kilogramus) viņa beidzas vai nost no karstuma. Sastrēgums ir tīrās mocības, viņa jūt, kā sviedru straumīte tek starp krūtīm, dibens arī noteikti ir slapjš, viņa ar nepacietību gaida brīžus, kad atsākas kustība un var izbaudīt vieglo vējiņu, ko pa atvērto logu, mašīnai braucot uz priekšu, jūt uz sejas. Atgriešanās Parīzē ir tikpat nomācoša kā pie meitas pavadītā nedēļas nogale Normandijā, viņa knapi to izturēja. Tās nebeidzamās kunkena kāršu partijas! Viņas znots, tas idiots, gribēja televīzijā skatīties 1. Formulas *Grand Prix* izcīņu, un kronis visam – sestdien tika celti galdā puravi sinepju mērcē; Matildes kuņģis ar tiem cīnījās visu nakti.

– Vajadzēja izbraukt vakar vakarā.

Paskatījusies uz mašīnas pulksteni, viņa vēlreiz nolamājas.

Uz aizmugures sēdekļa Ludo paceļ galvu.

Ludo ir gadu vecs milzīgs dalmācietis ar stulbu skatienu, bet maigu dvēseli. Laiku pa laikam tas paver vienu aci, palūkojas uz saimnieces smago pakausi un nopūšas. Suns nekad nespēj viņai pilnīgi uzticēties, viņai strauji mainās garastāvoklis, sevišķi pēdējā laikā. Sākumā viss bija labi, bet tagad... nereti gadās dabūt spērienu pa ribām, un tā arī nav skaidrs, par ko. Taču Ludo ir sabiedriska suns, kas pieķeras saimniecei un nemaina domas

pat sliktajās dienās. Vienkārši ir drusku piesardzīgs, it īpaši, ja jūt, ka viņa ir sanervozējusies. Kā šodien. Ieraudzījis, ka saimniece didās pie stūres, tas piesardzīgi apguļas un izliekas par beigtu.

Kopš Matilde ir nogriezusies uz autostrādes, viņa jau divdesmito reizi prātā izbrauc maršrutu līdz Foša avēnijai. Taisnā līnijā tur varētu nonākt piecpadsmit minūtēs, taču, kā par postu, vēl jātiek cauri Senklū tunelim... Tāpēc viņai ir zobs uz visu pasauli un sevišķi uz meitu, kura gan ne pie kā nav vainīga, taču šādi apsvērumi Matildei ir sveši. Ikreiz, kad viņa ierodas pie meitas, viņu satriec lauku māja, kurā dveš pēc mietpilsoniskas aprobežotības un kura ir pati sava stila parodija. Platu smaidu uz lūpām znots atgriežas no tenisa korta, divieli nevērīgi apmetis ap kaklu kā televīzijas reklāmā. Meita rosās pa dārzu mats matā kā Marija Antuanete Mazajā Trianonā. Tas viņai nemitīgi atgādina, ka meita nav nekāda spīdekļa, citādi kāpēc gan viņa būtu apprecējusi tādu idiotu... Turklāt amerikāni. Bet, galvenais, pilnīgu idiotu. Vārdu sakot – amerikāni. Par laimi, viņiem nav bērnu, viņa no sirds cer, ka meita ir neauglīga. Vai arī viņš. Vai nu viens, vai otrs, jo nespēj iedomāties, kādi sīkie šiem varētu sanākt... Gan jau kaut kādi ērmi. Matilde mīl suņus, bet necieš bērnus. Īpaši meitenes.

– Esmu netaisna, – viņa pie sevis nosaka, taču tā nedomā.

Tas viss sastrēgumu dēļ. Dienās, kad jāstrādā, vienmēr viens un tas pats – nervozitāte, nepacietība un tamlīdzīgi, un, ja vēl nāk klāt nedēļas nogales satiksme... Varbūt vajadzēja atlikt līdz nākamajai svētdienai? Viņa domā gan šā, gan tā, taču šajā darbā neredz citu iespēju kā tikai svētdien. Nedēļu ilga kavēšanās viņai vēl nekad nav gadījusies...

Bet tad pēkšņi, neviens netiek gudrs – kā, mašīnu straume strauji izretinās.